

DOI : <https://doi.org/10.51706/2707-3076-2022-6-9>
УДК 378.014.24

Марія Купріянівна Шеремет
ORCID ID <https://orcid.org/0000-0003-1437-3820>
Почесний академік НАПН України,
доктор педагогічних наук, професор,
декан факультету спеціальної та інклюзивної освіти
НПУ ім. М.П. Драгоманова,
м. Київ, Україна
fkpp@npu.edu.ua

Дар'я Миколаївна Супрун
ORCID ID <https://orcid.org/0000-0003-4725-094X>
доктор пед. наук, професор,
професор кафедри спеціальної психології та медицини
факультету спеціальної та інклюзивної освіти
НПУ ім. М.П. Драгоманова,
м. Київ, Україна
darya7@ukr.net

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ВИЩОЇ ШКОЛИ УКРАЇНИ: ЦІННОСТІ ОСВІТИ У СВІТОВОМУ ТА НАЦІОНАЛЬНОМУ ВИМІРІ

У науково-оглядовій статті наведено результати аналітичного огляду тенденцій розвитку вищої школи в ракурсі її інтеграції до європейського науково-освітнього простору. Схарактеризовано чотири ключові напрями реформування, окреслено базиси перспективного бачення розвитку вітчизняної вищої освіти. Акцентовано увагу на важливості та необхідності вивчення і втілення прогресивного досвіду зарубіжних країн у контексті вищої освіти. Тенденції розвитку вищої школи в Україні визначаються соціальним запитом на конкурентоспроможного фахівця; інтернаціоналізацію та діджиталізацію освітнього процесу, а також поглиблення його інклюзивних характеристик.

Ключові слова: *система професійної підготовки, інтернаціоналізація, вища освіта, мобільні міжнародні студенти, інклюзія, цінності освіти.*

Вступ. Освіта є агентом позитивних соціальних змін та умовою створення демократичної європейської держави. В епоху глобалізації вона дедалі більше набуває інтернаціональних характеристик (Futao Huang, 2008), стає все більш мобільною, швидкозмінною, індивідуалізованою та гнучкою. Соціальні запити глобалізованого світу зумовлюють інтенсифікацію процесів оптимізації, підвищення рівня доступності, зорієнтованості на активізацію особистісного розвитку здобувача, його цілісного світогляду. Освітнє середовище закладів вищої освіти набуває універсальних інклюзивних характеристик, що дозволяє йому віддзеркалювати та відгукуватися на потреби та вимоги усіх партисипантів соціуму без виключень (Супрун Д., 2018а). Запит до такого середовища

розглядається з наступних позицій: соціальна інклюзія та інтернаціоналізація, розширення спектру можливостей міжнародної співпраці, упровадження міжнародних принципів та цінностей в освіту (J. Knight, 2008). Розвиток професійної ідентичності фахівця, його соціальна відповідальність як одна з цінностей європейського простору, за вищеперерахованих запитів, мають стати провайдерами інклюзії в широкому розумінні (Chemberlin, 2002).

Інтеграція системи вищої освіти України у світові процеси сприяє оновленню потенціалу ЗВО на науковоосвітньому, особистісному й організаційному рівнях. Реальністю стає поступове розширення міжнародних зв'язків закладів вищої освіти, що вимагає від науково-педагогічних працівників розвинутих навичок

іншомовної комунікації, демонстрації полікультурної компетентності, адже саме вони є тими необхідними умовами життєдіяльності громадян нової Європи (Супрун М., 2005). Зокрема, актуальності набуває європейський досвід використання мовного паспорта як інноваційного інструменту фіксування мовних досягнень суб'єктів освітнього процесу у ЗВО (Винарчик, 2020). За оцінкою J. A. Douglas та R. Edelstein (2009) інтернаціональний характер вищого освітнього процесу у сучасних закладах освіти значно підвищує глобальну конкуренцію та створює запити на стратегічні підходи до освітнього менеджменту. Крім цього, дослідження Philip G. Altbach (2004) висвітлюють різні аспекти соціальної нерівності, що ретранслюються глобалізаційними умовами сучасного світу.

Національні пріоритети розвитку освітньої системи зумовлюють перегляд усталеної системно-інституційної діяльності закладів вищої освіти (Нечипоренко, 2020). Так, нові суспільні виклики стимулювали переведення навчання у закладах вищої освіти у гібридний формат, істотну зміну підходів до особливостей організації навчальної взаємодії педагог – здобувач освіти, здобувач освіти – навчальний матеріал у різних аспектах об'єднання класичних форм навчання з новітніми, заснованими на ІКТ-засобах, зокрема дистанційними формами (Шевцов, Ласточкіна, 2021). Актуальності набула проблема модернізації змісту професійної підготовки у ЗВО (Супрун, 2018b), імплементації успішного досвіду зарубіжних країн із перебудови освітнього процесу з врахуванням умов глобального карантину (Никоненко, 2021), зосередження на розвитку інклюзивної компетентності здобувачів освіти (Bartram, Roe, 2005; Нічуговська, Ніколенко, 2020) тощо. Всі ці зміни визначають подальший поступ національної системи освіти до підвищення її престижності та інтегрування у світовий освітній простір, а також зумовлюють нагальну потребу у ретельному аналізі перспектив розвитку цих тенденцій, визначення ресурсів для їхньої реалізації і труднощів на цьому шляху.

Тож, **метою статті** є здійснення огляду тенденцій розвитку вищої освіти у національному

та світовому вимірах. **Завданнями статті** є: визначення тенденцій професійної підготовки в контексті інклюзії, діджиталізації освіти, підтримки сфери науки і досліджень та підвищення академічної мобільності, академічна мобільність та інтернаціоналізація; наукова діяльність та її оцінка.

Методи дослідження: аналіз психолого-педагогічної літератури з визначеної нами проблеми; зіставлення отриманих результатів, узагальнення та систематизація відомостей про характеристики актуалізованих розвиткових освітніх процесів, компаративістський метод, аксіологічний метод.

Ціннісні контексти спрямованості вищої освіти на конкурентоспроможність майбутнього фахівця. Група авторів L. Zhuravlova, M. Sheremet, D. Suprun, D., S. Fedorenko, S. Dubiaha, I. Dmytriieva (2020, 2021), осмислюючи освітні цінності у розрізі вступу України до світового співтовариства, де ключового значення набуває якісна підготовка конкурентоспроможних спеціалістів із належним рівнем знань, наголошують, що сучасний фахівець має бути одночасно і носієм варіативності теоретичних та практичних знань й вмінь, мати високий рівень міжособистісної емпатії та сформований високий рівень прогностичних та рефлексивних вмінь. В іншому випадку він поступово перейде на рівень посереднього ремісника, що є недопустимим.

Проблемі відповідності майбутніх фахівців у ЗВО запитах сучасного глобалізованого світу присвячена консолідація феноменів «професійна мобільність» та «конкурентоспроможність», адже ознака конкурентоспроможності фахівця становить інтегративну характеристику його професійної підготовки, а професійна мобільність є її ключовою складовою. Цей факт наголошує на зростанні ролі особистості у соціальних перетвореннях, вдосконаленні її здатності усвідомлювати динаміку процесів розвитку та можливості впливу на результат, що, відповідно, у процесі проектування навчальної діяльності у ЗВО має посилюватися. Виходячи з позиції компетентнісного підходу «професійна мобільність» визначається у готовності та здатності майбутнього фахівця до розвитку професійних функцій в межах однієї професійної

діяльності та опануванні абсолютно новими спеціальностями в умовах динамічно змінюваного ринку праці (Sheremet, Suprun M., Suprun D., Okhrimenko, Sprynchuk, 2020).

Ціннісні контексти спрямованості вищої освіти на діджитал технології та он-лайн освітнє середовище. Період COVIDу спричинив надзвичайне прискорення початку епохи діджиталізації освіти. Два роки тому не можна було собі уявити суто он-лайн дистанційні програми, а зараз їх вже акредитують, а все університетське навчання переходить у змішаний формат. На цей шлях стали топ-університети світу: Кембридж, Оксфорд, університети у США, що зумовило початок дискусії з приводу якості результатів он-лайн навчання.

Перехід у он-лайн освітнє середовище вимагає відповідної технічної підготовки всіх суб'єктів процесу, а також доступності розвинутої інфраструктури на рівні технологічної підтримки ЗВО. Відтак стає необхідністю систематична підтримка процесів діджитал-трансформації на трьох рівнях: на рівні он-лайн середовища, що змінює структуру курсів, але не означає зниження якості чи вимог; на рівні гібридного рішення щодо організації освіти в основу якого має бути покладено розуміння механізмів і закономірностей онлайн-навчання; на рівні підтримки цифрових компетенцій усіх учасників навчального процесу. За нашими оцінками однією з найбільших проблем діджитал-навчання є соціалізація здобувачів освітніх послуг. Наразі це є чи не найбільш затребуваною темою для наукового пошуку, зокрема, як за допомогою ІТ-технологій забезпечити соціальну близькість та набуття студентами соціального капіталу, який є одним із результатів процесу вищої освіти.

Умовами забезпечення якісного он-лайн середовища є: володіння учасниками процесу ресурсами середовищ MS Teams та OBS Studio; користування єдиним освітнім середовищем ЗВО; забезпеченість здобувачів освіти потрібним обладнанням (два монітори, камера і мікрофон); використання викладачами дидактичних основ активуючого навчання; врахування періодів роботи – відпочинку (кожні 20–25 хвилин потрібно змінювати діяльність); добре працює перехід на формат open book, висвітлення на whiteboard тощо.

Крім цього, в умовах сьогодення затребуваним є міжнародне навчання онлайн (online international learning), що підтримується такими факторами, як: спільні проєкти кількох ЗВО, спільні завдання, над яким студенти працюють у міжнародній команді, мережа для пошуку партнерів, розвиток полікультурних компетенцій, толерантності та мовних знань (Шеремет, Супрун, 2017). Виходячи зі сказаного вище, виокремимо низку питань, які є беззаперечно актуальними відносно вимог сьогодення: «Чи набуває професійна підготовка у ЗВО України сьогодні ознак інтернаціоналізації?», «Чи врахована в освітньому процесі міжнародна перспектива викладання (наприклад, досвід зарубіжних фахівців, зразки, дослідження, практика міжнародних інституцій)?», «Чи створене середовище, в якому майбутні фахівці мають змогу демонструвати толерантність до варіативних поглядів?» тощо.

Ціннісні контексти спрямованості вищої освіти на інтернаціоналізацію. Трансформація середовища закладів вищої освіти провокує залучення іноземних лекторів, приваблення іноземних студентів, забезпечення науково-педагогічним працівникам можливості вивчення іноземних мов, організацію міжнародних конференцій, програм, проєктів. При цьому для нас очевидним є той факт, що іншомовна підготовка суб'єктів освітнього процесу є невід'ємною складовою сучасної фундаментальної освіти: по-перше, завдяки своїй ролі у вищій освіті та глобалізованому суспільстві, по-друге, як один із засобів передачі світовому співтовариству здобутків науки й освіти України.

Необхідними аспектами інтернаціоналізації освітніх програм сучасного ЗВО є: упровадження навчання іноземною мовою та постановка освітніх завдань, реалізація яких виходить за межі країни (студенти мають шукати інформацію в міжнародних джерелах, контактувати з іноземними партнерами). Визначимо чотири рівні інтернаціоналізації закладів вищої освіти:

1) на рівні бакалаврських програм доступні: курси іноземних мов; курси, орієнтовані на розвиток у здобувачів освіти толерантності до варіативних поглядів, практику міжкультурного спілкування; тематичні дослідження, порівняльні дослідження;

2) на рівні магістерських програм доступні такі активності: групові проекти, стажування в міжнародних компаніях;

3) на рівні аспірантури: залучення іноземних тренерів, оцінювачів; міжнародна публікаційна діяльність; участь зарубіжних експертів у заключному фаховому іспиті, спільні проекти з іноземними партнерами;

4) на рівні закладу вищої освіти: визнання кваліфікації випускників на міжнародному ринку праці; підготовка студентів міжнародних професій; реалізація подвійної або спільної програми з іноземною інституцією (ЗВО, дослідницьким закладом тощо); реалізація факультативної частини за межами України; реалізація дослідницьких вітчизняних тем, збагачених міжнародною перспективою; навчання іноземних студентів.

Надзвичайно ефективною для провадження освітнього процесу зарекомендувала *модель COIL (Collaborative online international learning)*. Вона передбачає роботу об'єднаної аудиторії з усього світу, де студенти та викладачі співпрацюють заради досягнення спільної освітньої мети, а також набуття міжнародного досвіду. Модель COIL реалізує студентськоцентристську стратегію (викладач спонукає студентів співпрацювати для створення результату (продукту діяльності), ключовим компонентом якої є спілкування, адже для досягнення результату всі суб'єкти процесу мають постійно бути у конекті. Зрозуміло, що за такої моделі студенти та викладачі мають долати мовні виклики (вони вчать спілкуватися різними мовами за допомогою нових технологій). Перевагами моделі COIL є: поширення престижності освітньої інституції, трансформація розуміння освітнього процесу та власної ролі у ньому викладачами, розвиток здатності студентів керувати процесами та часом, взаємодіяти, вирішувати проблеми, бути громадянами світу. Освітня модель COIL сприяє розвитку процесу інтернаціоналізації освіти за такими характеристиками: емоційна змагальність, міжкультурні компетенції, когнітивна компетенція, міжкультурна комунікація.

Сучасні інтеграційні процеси, входження в Європейський освітній простір, а також формування глобального ринку праці

зумовлюють потребу високої *академічної мобільності*. Беззаперечною вимогою сьогодення стають закордонні поїздки з освітньою метою, чи обмін онлайн, що ґрунтується на уніфікованих вимогах інтернаціоналізаційної мобільності: спільні кредити, фінансова підтримка, бюджет університету/факультету/кафедри, подвійні або множинні дипломи. Перевагами академічної мобільності для студента є: навчання іноземної мови, набуття нового досвіду, співпраця, культура, особистий/професійний розвиток, розвиток «глобальної особистості». Недоліками є: недостатність мовної компетентності студента, брак фінансів, продовження терміну навчання, складність вибору предметів.

Визначимо підпорядкованість суб'єктів адміністрування академічної мобільності на рівні ЗВО: інституційний координатор, керівник конкретного проекту, адміністратор мобільності, координатори факультетів (закордонні відділи), координатори у галузях знань.

Наведемо приклад навчальних програм Erasmus+. У них беруть участь країни ЄС, Туреччина, Норвегія, Ісландія, Македонія, Ліхтенштейн та ЗВО України. Тривалість програм є різною – від 3 до 12 місяців. Порядок участі у програмах Erasmus+: 1) студент обирає програму з переліку договорів, підписаних між ЗВО, в якому навчається, та зарубіжними університетами; 2) подає заявку через систему Isois, пише мотиваційний лист англійською і CV; 3) у гостьовому університеті реєструє предмет. Умовами участі у програмах є: знання мови (ENG чи місцева); мін. 20 ECTS кредитів; мотиваційний лист англійською; активне навчання під час перебування за кордоном; мін. 2 курс навчання.

Наведемо інший приклад програм Erasmus+ (практикоспрямоване стажування). У них беруть участь країни ЄС, Туреччина, Норвегія, Ісландія, Македонія, Ліхтенштейн та ЗВО України. Тривалість перебування здобувачів у гостьовій інституції триває від 2 до 12 місяців та зараховується як тривалість навчальних поїздок Erasmus, Full-time job у цій країні (Супрун, 2018b).

Існують також досить ефективні освітні програми BIP (Blended Intensive Programmes), що становлять короткі інтенсивні програми, які

використовують комбінацію фізичної та віртуальної активності 15–20 учасників (студентів, співробітників), обов'язкову віртуальну участь, інноваційні засоби навчання, фізичну активність (5–30 днів). Об'єм програми 3 кредити, фінансування – 400 євро на учасника. Приклади: екскурсії, наукові дослідження, літні школи, спільні проєкти чи інтенсивні курси з невеликою кількістю студентів, мистецькі та творчі проєкти тощо (Супрун, 2018b).

Беззаперечно, необхідними інноваціями навчання у сучасному ЗВО є міжнародні, міжфахові, транс- і міжпредметні курси для студентів у формі *комбінованих мобільностей*. Командна співпраця учасників курсів – найбільш стратегічне рішення, що розкривається наступними засобами: орієнтація на цільові групи, навички / кваліфікація, колективна та університетська культура – командні правила, співпраця з факультетами – регулярні зустрічі та обмін тощо.

Інклюзія в інтернаціоналізованому освітньому середовищі має розглядатися з наступних позицій: актуалізація проблеми інклюзії та інтернаціоналізації (визначення тенденцій, ініціатив), їхня взаємопов'язаність та шляхи налагодження співпраці суб'єктів процесу. Необхідними умовами провадження інклюзії у ЗВО є: партнерство зі школами – практика та дослідницькі проєкти, активне наставництво, як одна з важливих стратегій інклюзії, освіта та критерії підготовки асистентів педагога.

Висновки, перспективи подальших пошуків за напрямом дослідження. Тенденції розвитку сучасної вищої освіти в Україні зумовлені прагненням нашої держави до інтегрування у глобалізований європейський простір. Осмислюючи їх у національному та світовому вимірах відзначимо дві домінуючі позиції, що можуть бути представлені і як результат, і як механізм цього розвитку: *діджиталізація освіти*, безумовними цінностями

якої є розвиток соціального капіталу здобувачів освіти, їхня технічна та технологічна компетентність, оволодіння ІТ освітнім середовищем; *інтернаціоналізація освіти*, аксіологічну складову якої екстраполюємо через зрозумілу для міжнародної спільноти систему вищої освіти України, що досягається шляхом інтеграції з європейським простором вищої освіти і дослідницьким простором, забезпечення конкурентоздатності та посилення потенціалу ЗВО. Крім цього очевидним є те, що сучасні соціальні, політичні, економічні реалії, трансформаційні процеси у державній системі освіти, також істотно змінюють усталені погляди щодо фахового рівня та особистісних якостей випускника закладу освіти. Не підлягає сумніву, що рівень його підготовленості має відповідати міжнародним стандартам, які формулюють вимоги *конкурентноспроможності* не тільки на ринку праці України, а і інших зарубіжних країн. Сучасний випускник вишу має демонструвати не тільки варіативність знань, виявляти міжособистісну емпатійність та толерантність до будь-якого різноманіття, а також мати і розвинуті прогностичні та рефлексивні уміння, володіти полікультурною та інклюзивною компетентностями, демонструвати професійну мобільність. Фахівець також має бути частиною епохи діджиталізації, що уможливить конкурентоздатність на світовому рівні. Таким чином, професійна підготовка у глобалізованому світі має провадити наступні аспекти: стратегії євроінтеграції та евалуації; *Role leadership*; інтернаціоналізацію неформальної навчальної програми та університетського середовища; налагодження міжнародних відносин тощо.

Провадження у вітчизняне суспільство новітньої парадигми інклюзивного соціально-освітнього середовища має стати базисом соціальної захищеності, відповідальності та соціальної згуртованості громадян України, чому ми плануємо присвятити подальші системні розвідки.

Література

Винарчик М. П. Європейський досвід використання мовного паспорта як інноваційного інструменту фіксування мовних досягнень учнів і студентів. *Науковий журнал Хортицької національної академії*. (Серія: Педагогіка. Соціальна робота) : наук. журн. / [редкол. : В. В. Нечипоренко (голов. ред.) та ін.]. Запоріжжя : Вид-во комунального закладу вищої освіти «Хортицька національна навчально-

- реабілітаційна академія» Запорізької обласної ради, 2020. Вип. 2(3). С. 7–15. DOI : <https://doi.org/10.51706/2707-3076-2020-3-1>
- Нечипоренко В. В. Системно-інституційна діяльність закладу вищої освіти щодо реалізації національних пріоритетів кадрового забезпечення інклюзивної загальноосвітньої практики Науковий журнал Хортицької національної академії. *Scientific Journal of Khortytsia National Academy*. (Серія: Педагогіка. Соціальна робота) : наук. журн. / [редкол. : В. В. Нечипоренко (голов. ред.) та ін.]. Запоріжжя : Вид-во комунального закладу вищої освіти «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія» Запорізької обласної ради, 2020. Вип. 2(3). С. 140–152. DOI : <https://doi.org/10.51706/2707-3076-2020-3-14>
- Никоненко Н. В. Тенденції підготовки вчителів спеціальної освіти у США у період глобального карантину. *Науковий журнал Хортицької національної академії*. (Серія: Педагогіка. Соціальна робота) : наук. журн. / [редкол. : В. В. Нечипоренко (голов. ред.) та ін.]. Запоріжжя : Вид-во комунального закладу вищої освіти «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія» Запорізької обласної ради, 2021. Вип. 2(5). С. 130–139. DOI : <https://doi.org/10.51706/2707-3076-2021-5-14>
- Нічуговська Л. І., Ніколенко Л. М. Розвиток інклюзивно орієнтованих компетентностей майбутніх педагогів спеціальної освіти в умовах магістратури *Науковий журнал Хортицької національної академії*. *Scientific Journal of Khortytsia National Academy*. (Серія: Педагогіка. Соціальна робота) : наук. журн. / [редкол. : В. В. Нечипоренко (голов. ред.) та ін.]. Запоріжжя : Вид-во комунального закладу вищої освіти «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія» Запорізької обласної ради, 2020. Вип. 2(3). С. 109–118. DOI : <https://doi.org/10.51706/2707-3076-2020-3-11>
- Супрун Д. М. Модернізація змісту професійної підготовки психологів в галузі спеціальної освіти: монографія. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2018b. 492 с.
- Супрун Д. М. Теорія та практика професійної підготовки психологів в галузі спеціальної освіти: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.03. Київ, 2018a. 657 с.
- Супрун М. О. Корекційне навчання учнів допоміжних закладів освіти: витоки, становлення та розвиток (друга половина XIX-перша половина XX ст.): монографія. Київ : Вид. КЮІ МВСУ Паливода А. В., 2005. 350 с.
- Шевцов А. Г., Ласточкина О. В. Сучасний понятійний дискурс змішаної та гібридної форм навчання. *Науковий журнал Хортицької національної академії*. (Серія: Педагогіка. Соціальна робота) : наук. журн. / [редкол. : В. В. Нечипоренко (голов. ред.) та ін.]. Запоріжжя : Вид-во комунального закладу вищої освіти «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія» Запорізької обласної ради, 2021. Вип. 2(5). С. 91–103. DOI : <https://doi.org/10.51706/2707-3076-2021-5-10>
- Шеремет М., Супрун Д. Самоздійснення в контексті професійної підготовки психологів в галузі спеціальної освіти: матеріали Всеукр. (заочної) наук.-практ. конф. Присвяч. 5-річчю кафедри корекц. освіти та спец. психол. Харків, 2017. С. 382–385.
- Altbach Philip G. Globalization and the university: myths and the realities in an unequal world *Tertiary Education and Management*. 2004. № 1, P. 3–25.
- Bartram D., Roe R.R. Definition and Assessment of Competences in the Context of European Diploma in Psychology *European Psychologist*. 2005. Vol. 10 (2). P. 93–102.
- Chemberlin C. «It's not brain surgery»: construction of professional identity through personal narrative *Teaching and Learning*. 2002. Vol. 16. № 3. P. 69–79.
- Douglas J. A., Edelstein R. The global competition for talent. The rapidly changing market for international students and the need for a strategic approach in the US. UC Berkeley: Center for Studies in Higher Education, 2009. URL : <http://escolarship.org/uc/item/0qw462x> (дата звернення: 01.09.2017).
- Sheremet M., Suprun M., Suprun D., Okhrimenko I., & Sprynchuk S. Future psychologists' readiness to work in conditions of social cohesion in education. *International Journal of Applied Exercise Physiology*, 2020. 9(9), 40–48. URL : <http://www.ijaep.com/index.php/IJAE/article/view/1137> (дата звернення: 01.09.2021).
- Zhuravlova L., Sheremet M., Dmytriieva I., Suprun D. State of formation of motivation as one of the structural-functional components of speech development of primary schoolchildren with dysgraphia. *International*

Journal of Psychosocial Rehabilitation. 2020. Vol. 24, Issue 08, p. 8985–8999. DOI : <https://doi.org/10.37200/IJPR/V24I8/PR280893>

Zhuravlova L., Sheremet M., Suprun D., Fedorenko S., Dubiaha S. Results of the Examination of Primary School Students By Means of Speech Therapy Screening. *BRAIN. Broad Research in Artificial Intelligence and Neuroscience*, 2021. 12(1), 326–342. DOI : <https://doi.org/10.18662/brain/12.1/185>

References

- Altbach, Philip G. (2004). Globalization and the university: myths and the realities in an unequal world *Tertiary Education and Management*. № 1, 3–25 (eng).
- Bartram, D. & Roe, R. R. (2005). Definition and Assessment of Competences in the Context of European Diploma in Psychology *European Psychologist*. Vol. 10 (2). P. 93–102 (eng).
- Chemberlin, C. (2002). «It's not brain surgery»: construction of professional identity through personal narrative *Teaching and Learning*. Vol. 16. № 3. 69–79 (eng).
- Douglas, J. A. & Edelstein, R. (2009). The global competition for talent. The rapidly changing market for international students and the need for a strategic approach in the US. UC Berkeley: Center for Studies in Higher Education <http://escolarship.org/uc/item/0qw462x> (Access.: 01.09.2017) (eng).
- Nechyporenko, V. V. (2020). Systemic and institutional activities of a higher educational establishment to implement national priorities for staffing inclusive general educational practice *Scientific Journal of Khortytsia National Academy. (Series: Pedagogy. Social Work) : scientific journal. Publishing house of the Municipal Institution of Higher Education Khortytsia National Educational and Rehabilitation Academy of Zaporizhzhia Regional Council*. Iss. 2(3). 140–152 <https://doi.org/10.51706/2707-3076-2020-3-14> (ukr).
- Nichuhovska, L. I., Nikolenko, L. M. (2020). Development of inclusive competencies in future special education teachers when studying for Master's degree *Scientific Journal of Khortytsia National Academy. (Series: Pedagogy. Social Work) : scientific journal. Publishing house of the Municipal Institution of Higher Education Khortytsia National Educational and Rehabilitation Academy of Zaporizhzhia Regional Council*. Iss. 2(3). 109–118 <https://doi.org/10.51706/2707-3076-2020-3-11> (ukr).
- Nykonenko, N. V. (2021). Trends in special education teacher training in the usa during global pandemic lockdown. *Scientific Journal of Khortytsia National Academy. (Series: Pedagogy. Social Work) : scientific journal / [editorial board : V. Nechyporenko (chief editor) and others] : Publishing house of the Municipal Institution of Higher Education Khortytsia National Educational and Rehabilitational Academy of Zaporizhzhia Regional Council*, Iss. 2(5). 130–139 <https://doi.org/10.51706/2707-3076-2021-5-14> (ukr).
- Sheremet, M. & Suprun, D. (2017). Self-realization in the context of psychologists' professional training in the field of special education. *Materials of the Ukrainian (correspondence) scientific and practical conference devoted to 5th anniversary of the Department of Remedial Education and Special Psychology*, 382–385 (ukr).
- Sheremet, M., Suprun, M., Suprun, D., Okhrimenko, I., & Sprynchuk, S. (2020). Future psychologists' readiness to work in conditions of social cohesion in education. *International Journal of Applied Exercise Physiology*, 9(9), 40–48. <http://www.ijaep.com/index.php/IJAE/article/view/1137> (Access.: 01.09.2021) (eng).
- Shevtsov, A. G., Lastochkina, O. V. (2021). Contemporary conceptual discourse on blended and hybrid learning. *Scientific Journal of Khortytsia National Academy. (Series: Pedagogy. Social Work) : scientific journal / [editorial board : V. Nechyporenko (chief editor) and others]. Zaporizhzhia : Publishing house of the Municipal Institution of Higher Education Khortytsia National Educational and Rehabilitational Academy of Zaporizhzhia Regional Council*, Iss. 2(5). 91–103 <https://doi.org/10.51706/2707-3076-2021-5-10> (ukr).
- Suprun D. M. (2018b). Modernization of the content of professional training of psychologists in the field of special education: monograph : Publishing House of National Pedagogical Dragomanov University (ukr).
- Suprun, D. (2018a). Theory and practice of psychologists' professional training in the field of special education. (DSc thesis) : Publishing House of National Pedagogical Dragomanov University (ukr).
- Suprun, M. (2005). Remedial teaching of pupils in special education institutions: preconditions, formation and development (second half of the XIX – first half of the of XX century) : monograph. Kyiv : Publisher Palivoda A.V. (ukr).

- Vynarchyk, M. P. (2020). European experience of using a language passport as an innovative tool for fixing the language achievements of schoolchildren and higher education students *Scientific Journal of Khortytsia National Academy. (Series: Pedagogy. Social Work)* : scientific journal. Publishing house of the Municipal Institution of Higher Education Khortytsia National Educational and Rehabilitation Academy of Zaporizhzhia Regional Council, Iss. 2(3). 7–15 <https://doi.org/10.51706/2707-3076-2020-3-1> (ukr).
- Zhuravlova, L., Sheremet, M., Dmytriieva, I. & Suprun, D. (2020). State of formation of motivation as one of the structural-functional components of speech development of primary schoolchildren with dysgraphia. *International Journal of Psychosocial Rehabilitation*. Vol. 24, Issue 08, 8985–8999. <https://doi.org/10.37200/IJPR/V24I8/PR280893> (eng).
- Zhuravlova, L., Sheremet, M., Suprun, D., Fedorenko, S. & Dubiaha, S. (2021). Results of the Examination of Primary School Students By Means of Speech Therapy Screening. *BRAIN. Broad Research in Artificial Intelligence and Neuroscience*, 12(1), 326–342. <https://doi.org/10.18662/brain/12.1/185> (eng).

HIGHER EDUCATION DEVELOPMENT TRENDS IN UKRAINE: VALUES OF EDUCATION IN GLOBAL AND NATIONAL DIMENSIONS

Mariia Sheremet, Honorary Academician of the NAPS of Ukraine, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Dean of the Faculty of Special and Inclusive Education, National Pedagogical Dragomanov University, Kyiv, Ukraine e-mail: fkpp@npu.edu.ua

Dariia Suprun, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Professor at the Department of Special Psychology and Medicine, Faculty of Special and Inclusive Education, National Pedagogical Dragomanov University, Kyiv, Ukraine, e-mail: darya7@ukr.net

The authors conducted an analytical review of trends in the development of higher education in the perspective of integration into the European scientific and educational space.

The trends in the development of modern higher education in Ukraine are determined by the desire of our state to integrate into the globalized European space. Understanding them in the national and global dimensions, we note two dominant positions, which can be presented both as a result and as a mechanism of this development: digitalization of education, the unconditional values of which are the development of the social capital of the students of education, their technical and technological competence, mastering the IT educational environment; internationalization of education. Its axiological component is extrapolated through the system of higher education of Ukraine that is understandable for the international community, which is achieved through integration with the European space of higher education and research space, ensuring competitiveness and strengthening the potential of higher education. In addition, it is obvious that modern social, political, and economic realities, transformational processes in the state education system, also significantly change established views regarding the professional level and personal qualities of a graduate of an educational institution. There is no doubt that their level of preparation must meet international standards that formulate the requirements of competitiveness not only in the labor market of Ukraine, but also in other foreign countries. A modern university graduate must demonstrate not only the variability of knowledge, show interpersonal empathy and tolerance for any diversity, but also have developed prognostic and reflective skills, possess multicultural and inclusive competences, demonstrate professional mobility. The specialist must also be a part of the era of digitalization, which will enable competitiveness at the global level.

Key words: professional training systems, internationalization, higher education, mobile international students, foreign students, inclusion.

Стаття надійшла до редакції / Received 29.01.2022

Прийнята до друку / Accepted 16.06.2022

Унікальність тексту 87 % (Unicheck ID 1012280128)

© Шеремет Марія Куприянівна, Супрун Дар'я Миколаївна, 2022